

Immigratie- en Naturalisatiedienst
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Sierra Leone || Rapport

Geheime genootschappen en FGM

mei 2021

Colofon

Titel Sierra Leone: Geheime genootschappen en FGM

Auteur Ministerie van Justitie en Veiligheid
Immigratie en Naturalisatiedienst
Directie Dienstverlening | Afdeling Expertise
Team Onderzoek en Expertise Land en Taal (TOELT)
Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag
Postbus 16275 | 2500 BG | Den Haag

intern mailadres [@ind.nl](mailto:ind@ind.nl)

Inhoud

Colofon - 3

Inleiding - 7

1	Geheime genootschappen algemeen	9
1.1	Inwijding in een genootschap	10
1.1.1	Inwijding in een mannengenootschap	10
1.1.2	Inwijding in een vrouwengenootschap	10
1.2	Leiderschap genootschappen	11
2	Geheime genootschappen in Sierra Leone	12
2.1	De Poro	13
2.2	De Bondo	14
2.2.1	Soweis	15
2.3	Overige genootschappen	16
3	Lijst van gebruikte bronnen	21

Inleiding

Doel

Op verzoek van de afdeling Asiel worden een aantal rapporten opgesteld die aandacht besteden aan geheime genootschappen in een aantal West-Afrikaanse landen. De zogenaamde 'cults' actief in Nigeria worden niet behandeld.

Het huidige rapport zal zich op hoofdlijnen richten op verschillende geheime genootschappen in Sierra Leone. Het rapport geeft een algemeen beeld van genootschappen en hun activiteiten. Het stelt niet compleet te zijn, er zijn veel meer genootschappen actief in Sierra Leone dan in dit rapport beschreven.

Voor meer en of diepgaander informatie m.b.t. specifiek geheime genootschappen zie onder andere:

- [5.2.1.i](#)

- [5.2.1.i](#)

- EASO, *The Ojeh/Oje society*, 29 oktober 2018
(https://www.ecoi.net/en/file/local/1448965/1226_15414959_29_sle-123.pdf)

En voor informatie over FGM:

- TOELT, *Sierra Leone: Vrouwelijke genitale verminking (FGM/C) – update*, maart 2020
(https://ind.pucoverheid.nl/doc/PUC_1254540_1)

5.2.1.i

Indeling van het rapport

Hoofdstuk 1 geeft algemene informatie over geheime genootschappen: hun doel, inwijding en leiderschap. In hoofdstuk 2 worden de genootschappen die actief zijn in Sierra Leone, per genootschap besproken. Een alfabetisch overzicht van de gebruikte bronnen is te vinden in hoofdstuk 3.

Disclaimer

Dit rapport is geschreven aan de hand van de EASO-richtlijnen voor het verwerken van feitelijke landeninformatie¹. Het is samengesteld op basis van zorgvuldig geselecteerde bronnen. Elke bron is vermeld middels een referentie.² Alle geleverde informatie is met uiterste zorg onderzocht, geëvalueerd en verwerkt binnen een beperkte tijdsspanne.

¹ EASO Country of Origin Information (COI) Report Methodology (June 2019), https://coi.easo.europa.eu/administratie/easo/PLib/2019_EASO_COI_Report_Methodology.pdf

² De voetnoten bevatten beknopte verwijzingen. Volledige titelbeschrijvingen met internetadressen zijn te vinden in de lijst van geraadpleegde bronnen aan het einde van de tekst.

TOELT pretendeert niet dat dit document volledig is. Evenmin geeft het rapport uitsluitend in het kader van een aanvraag om een verblijfsvergunning asiël. Termen als "vluchteling", "risico" en vergelijkbare begrippen die (ook) een vreemdelingrechtelijk relevante betekenis hebben worden in dit rapport in algemene zin gebruikt. De Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) of een van de personen of afdelingen die onder verantwoordelijkheid van de IND functioneren, zijn niet verantwoordelijk voor eventueel gebruik door derden van de informatie uit dit rapport. Indien specifieke informatie uit dit rapport wordt gebruikt, wordt de gebruiker verzocht om te verwijzen naar de onderliggende bron(nen).

Indien bepaalde gebeurtenissen, personen of organisaties niet in dit rapport worden genoemd, betekent dit niet dat de gebeurtenis niet heeft plaatsgevonden of dat de persoon of organisatie niet bestaat, alleen dat TOELT deze niet in openbare bronnen heeft teruggevonden. Bij twijfel over bronnen, brongebruik of inhoud, kunt u contact opnemen met TOELT.

De informatie over genootschappen, en de daarbij behorende bevolkingsgroepen, is mede afkomstig uit oudere bronnen. Informatiebronnen die van recente datum zijn - waar ook informatie in terug te vinden is over genootschappen, verwijzen zelf vaak naar de oudere werken, die nog steeds de geldende inhoudelijke bronnen over o.a. dit onderwerp blijken te zijn. In dit rapport worden dan ook zowel recente als oude(re) bronnen gebruikt om een beschrijving te geven van de (geheime) genootschappen.

De onderzoekswerkzaamheden voor dit rapport zijn afgesloten op 25 mei 2021. Daarna verschenen informatie is niet verwerkt.

Spelling

In dit rapport wordt gebruik gemaakt van de meest gebruikelijke spelling van namen van plaatsen en/of personen. Soms zijn alternatieve namen tussen haakjes opgenomen om het digitale zoeken ernaar te vergemakkelijken.

1 Geheime genootschappen algemeen

In een deel van West-Afrika³ komen (geheime) genootschappen voor.⁴ Sommige genootschappen zijn niet verbonden aan een specifieke persoon, gender of een specifieke taalgemeenschap of aan een cultureel gebied maar zijn overkoepelende genootschappen in een groter gebied over grenzen heen.⁵ De bekendste grensoverschrijdende genootschappen zijn de Poro voor mannen en Bondo/Bundu/Sande voor vrouwen.⁶ De genootschappen als zodanig zijn niet geheim, iedereen weet van het bestaan ervan. De genootschappen zijn dominant aanwezig in het dagelijks leven, maar bepaalde aspecten van het genootschap – zoals initiatieriten, symbolen en bepaalde kennis, zijn geheim voor niet-geïnitieerden.⁷

De genootschappen hebben een grote invloed op het sociaal-religieuze en politieke gedrag van mensen in de gebieden waar zij aanwezig/actief zijn.⁸ Het genootschap heeft als taak individuen de verwachtingen van de gemeenschap duidelijk te maken. Het heeft de functie om de gemeenschappelijke normen en waarden van de gemeenschap in te voeren en te zorgen dat deze juist worden toegepast. Een andere belangrijke taak van een genootschap is om jongeren het ideaal van volwassenheid te leren.⁹

Hun belangrijkste doel is het controleren en beheersen van de (voorouderlijke) geesten en om te zorgen dat hun inmenging in de aangelegenheden van de mens gunstig is.¹⁰ Het is aan de genootschappen om te zorgen dat de geesten goed '(be)geleid' worden. Om dit doel te bereiken zijn de geesten veelal vastgelegd in maskers en andere speciale artefacten (=fetisjen).¹¹ Wel is het zo dat vooral bij de mannengenootschappen maskers gebruikt worden. Van alle bekende vrouwengenootschappen worden alleen bij de Bondo/Sande genootschappen van Sierra Leone en Liberia maskers gedragen.¹²

De leider van een genootschap wordt in staat geacht om met de geesten te communiceren en ervoor te zorgen dat de regels worden nageleefd.¹³

³ Onder andere Sierra Leone, Liberia, Guinee, het noorden van Ivoorkust en het zuiden van Mali. Bron: AFP, *Les sociétés secrètes de la Sierra Leone marquent les corps et les esprits*, 4 augustus 2019

⁴ Fanthorpe, R., *Sierra Leone: the influence of the secret societies*, augustus 2007, p. 1-2; Day Lynda, *Gender and power in Sierra Leone*, 2012, p. 6, 16; AFP, *Sierra Leone bans initiation rites after deadly unrest*, 23 januari 2019

⁵ Fontaine, Jean La, *Initiation*, 1985, p. 93

⁶ Encyclopaedia Britannica, *Mende*, 21 december 2017; *Kpelle*, 13 maart 2016 en *African Art - Senufo*, 23 oktober 2020

⁷ Fanthorpe, R., *Sierra Leone: the influence of the secret societies*, augustus 2007, p. 1-2; Day Lynda, *Gender and power in Sierra Leone*, 2012, p. 6, 16; Little, Kenneth, *The political function of the Poro, Part I*, (October, 1965), p. 349

⁸ Fanthorpe, R., *Sierra Leone: the influence of the secret societies*, augustus 2007, p. 1-2; Day Lynda, *Gender and power in Sierra Leone*, 2012, p. 6, 16; AFP, *Les sociétés secrètes de la Sierra Leone marquent les corps et les esprits*, 4 augustus 2019

⁹ Ngambouk V talis Pemunta en Tabi Chama-James Tabenyang, *Cultural power, ritual symbolism and human rights violations in Sierra Leone*, 2017, p. 11; University of Iowa Stanley Museum of Art, *Art & life in Africa: Mende*, 2012; Mazama, Ama, *Mende*, p. 423 en *Temne*, 2009, p. 653

¹⁰ Fontaine, Jean La, *Initiation*, 1985, p. 96; Fanthorpe, R., *Sierra Leone: the influence of the secret societies*, augustus 2007, p. 1

¹¹ Fanthorpe, R., *Sierra Leone: the influence of the secret societies*, augustus 2007, p. 1

¹² University of Iowa Stanley Museum of Art, *Art & life in Africa: Mende*, 2012

¹³ Martin, Aurora Martin, et al, *The role of secret societies in the conservation of sacred forests in Sierra Leone*, 2011, p. 48

1.1 Inwijding in een genootschap

Om jongeren te leren wat het inhoudt volwassen te zijn is een initiatie in het genootschap noodzakelijk, volgens de genootschappen. De inwijdingsceremonie vindt op een speciale locatie plaats, vaak buiten het dorp. Deze locatie, vaak aangeduid met de term *bush*, is verboden gebied voor buitenstaanders tijdens initiatieriten.¹⁴

Vroeger werden de jongeren maandenlang afgezonderd in de *bush*, samen met een aantal ouderen. Inwijding in een geheim genootschap koppelde de geïnitieerde aan die specifieke locatie, de geïnitieerde kreeg een band met de locatie. Door de huidige mobiliteit van veel jongeren is tegenwoordig een van de belangrijkste functies van de initiatie jongeren een binding te geven met de locatie van hun ouders en hun stam.¹⁵

Inwijding in een genootschap is vooral op het platteland belangrijk omdat het binding geeft met de gemeenschap en gepaard gaat met bepaalde sociale rechten en met eigendomsrechten. Leaders van de genootschappen bepalen bijvoorbeeld wie waar mag gaan wonen, welke medicijnen gebruikt moeten worden, welke status een familie heeft binnen de gemeenschap, enzovoort.¹⁶

1.1.1 Inwijding in een mannengenootschap

Jongens ondergaan fysieke proeven en leren vaardigheden die bij ze horen, zoals jagen, oren en debatteren (voor het geval ze later een leider worden), vechten enzovoort.¹⁷ Sommige mannengenootschappen voorzien nieuw geïnitieerden van littekens.¹⁸

Sommige mannengenootschappen voeren een besnijdenis uit tijdens de inwijding.¹⁹

1.1.2 Inwijding in een vrouwengenootschap

Vrouwengenootschappen zien het onder andere als hun taak om ervoor te zorgen dat een meisje vrouw wordt en haar klaar te maken voor het huwelijk.²⁰

Een aantal vrouwengenootschappen voeren een verplichte besnijdenis uit tijdens de inwijding in hun genootschap. In veel gevallen gebeurt dit rond de puberteit van het meisje. Sommige vrouwengenootschappen besnijden iemand pas op latere leeftijd omdat de meisjes ouder zijn als zij toetreden tot het genootschap. Niet alle vrouwengenootschappen voeren een besnijdenis uit als onderdeel van het toetreden tot dat genootschap.²¹

¹⁴ Ngambouk V talis Pemunta en Tabi Chama-James Tabenyang, *Cultural power, ritual symbolism and human rights violations in Sierra Leone*, 2017, p. 13; Reuters, *Seeking to save money, Sierra Leone village gives up FGM*, 8 augustus 2019

¹⁵ Shepler, Susan, *The social and cultural context of child soldiering in Sierra Leone*, 20/21 augustus 2004, p. 21

¹⁶ Fanthorpe, R., *Sierra Leone: the influence of the secret societies*, augustus 2007, p. 10

¹⁷ Shepler, Susan, *The social and cultural context of child soldiering in Sierra Leone*, 20/21 augustus 2004, p. 21; Fanthorpe, R., *Sierra Leone: the influence of the secret societies*, augustus 2007, p. 3

¹⁸ US DoS, *2019 Report on International Religious Freedom – Sierra Leone*, 10 juni 2020; Canada, IRB, *Sierra Leone: Information on the Poro Society*, 18 september 2017; AFP, *Sierra Leone bans initiation rites after deadly unrest*, 23 januari 2019

¹⁹ IBIS, *Building the future together*, 18 april 2012, p. 7

²⁰ Encyclopaedia Britannica, *Temne*, 16 september 2019

²¹ Bjälkander, Owolabi et al, *Female Genital Mutilation in Sierra Leone: who are the decision makers?*, december 2012, p. 120; IBIS, *Building the future together*, 18 april 2012, p. 7; UNMIL, *An Assessment of Human Rights Issues Emanating from Traditional Practices in Liberia*, december 2015, par. 15

1.2 Leiderschap genootschappen

Het leiderschap van een genootschap brengt belangrijke sociale en politieke status met zich mee. Leaders van de vrouwengenootschappen zoals de Bundu/Sande organiseren inwijdingen voor meisjes en zij komen vaak uit lokale families met een hoge status.²² Lokale leaders (= *chief*, veelal mannen) moeten vaak lid zijn van een genootschap om gekozen te kunnen worden. Sommige genootschappen zijn weer verantwoordelijk voor de inwijding van lokale *chiefs*, waarbij de *chief* geen lid hoeft te zijn maar wel gesteund moet worden door het genootschap.²³

Volgens een bron is de opvolging binnen diverse vrouwengenootschappen op basis van familiebanden geregeld om te zorgen dat belangrijke families het voor het zeggen blijven hebben.²⁴

Het opvolgen van een leider van een genootschap heeft dus een bepaalde status en is een belangrijk gegeven voor de hele familie en/of de gemeenschap.

²² Ngambouk Vitalis Pemunta en Tabi Chama-James Tabenyang, *Cultural power, ritual symbolism and human rights violations in Sierra Leone*, 2017, p. 8; Fanthorpe, R., *Sierra Leone: the influence of the secret societies*, augustus 2007, p. 10

²³ Fanthorpe, R., *Sierra Leone: the influence of the secret societies*, augustus 2007, p. 9-10; Encyclopaedia Britannica, *Mende*, 21 december 2017; Ngambouk Vitalis Pemunta en Tabi Chama-James Tabenyang, *Cultural power, ritual symbolism and human rights violations in Sierra Leone*, 2017, p. 11

²⁴ Ngambouk Vitalis Pemunta en Tabi Chama-James Tabenyang, *Cultural power, ritual symbolism and human rights violations in Sierra Leone*, 2017, p. 8

2 Geheime genootschappen in Sierra Leone

Sierra Leone kent meerdere traditionele (geheime) vrouwen- en mannengenootschappen – zowel algemene als gespecialiseerde, die in het hele land voorkomen.²⁵ De genootschappen kunnen onderverdeeld worden in drie hoofdgroepen:

1. Oude stedelijke genootschappen zoals de Agugu en Hunters;
2. Nieuwe stedelijke genootschappen zoals de Odelay; en
3. De traditionele geheime genootschappen.

Al deze genootschappen op een paar na zoals de Odelay zijn slechts voor een specifiek geslacht toegankelijk. Terwijl voor de meeste traditionele geheime genootschappen lidmaatschap min of meer verplicht is, is dit niet zo voor de oude en nieuwe stedelijke genootschappen. Een lidmaatschap van een stedelijke genootschap is vaak een kwestie van een strategische keuze.²⁶

In Sierra Leone heeft iedere plaats minstens een leidend mannen- en een vrouwengenootschap dat de overgangsrite naar de volwassenheid overziet.²⁷ In de hoofdstad Freetown zijn veel (geheime) genootschappen, broeder- en zusterschappen en andere vormen van collectieve gemeenschappen (bijv. bendes) actief.²⁸ Alle genootschappen in Freetown hebben gemaskerde publieke activiteiten.²⁹

Volgens berichten zou 80-90% van de Sierraleonense bevolking lid zijn van een (geheim) genootschap.³⁰

Een persoon kan in sommige gevallen pas tot een gespecialiseerd genootschap toetreden als hij lid is van een algemeen genootschap. Genootschappen in Sierra Leone zijn vaak gestoeld op etniciteit en regio, maar dat geldt niet voor alle genootschappen.³¹

De meest bekende algemene en belangrijkste genootschappen in Sierra Leone zijn de Bondo/Bundu in het noorden en in de hoofdstad en Sande in het zuiden voor de vrouwen en de *Poru* voor de mannen. Andere genootschappen in Sierra Leone zijn o.a.³² de Gbangbani, de Wunde (Wonde), de Odelay en de Ojeh.³³

Lidmaatschap van een (geheim) genootschap in Sierra Leone geeft sociale status en levert respect op. In sommige gevallen is het lid zijn van een genootschap

²⁵ Fanthorpe, R., *Sierra Leone: the influence of the secret societies*, augustus 2007, p. 8-9; Zwernemann, J., *Die Westatlantische Provinz*, 1979, p. 455; Little, Kenneth, *The political function of the Poru, Part I*, October 1965, p. 349

²⁶ King, Nathaniel, *Freetown's Yoruba-modelled secret societies as Transnational and Transethnic Mechanisms for Social Integration*, 2016, p. 59-60

²⁷ Fanthorpe, R., *Sierra Leone: the influence of the secret societies*, augustus 2007, p. 2

²⁸ Okay Africa, *This documentary shows Sierra Leone's Deep Debul Parade Tradition*, 29 april 2016; Awoko, *Are we Serious about National Prayers and Fasting?*, 23 januari 2012

²⁹ King, Nathaniel, *Freetown's Yoruba-modelled secret societies as Transnational and Transethnic Mechanisms for Social Integration*, 2016, p. 60; Okay Africa, *This documentary shows Sierra Leone's Deep Debul Parade Tradition*, 29 april 2016

³⁰ Euractiv, *Plan International CEO: EU should be aware of 'secret societies' when fighting Ebola*, 3 maart 2015; AFP, *Sierra Leone bans initiation rites after deadly unrest*, 23 januari 2019

³¹ Fanthorpe, R., *Sierra Leone: the influence of the secret societies*, augustus 2007, p. 8-9; Zwernemann, J., *Die Westatlantische Provinz*, 1979, p. 455

³² Deze opsomming is niet uputtend. In Sierra Leone zijn meer (geheime) genootschappen actief dan de hier genoemde. Sommige zijn gebonden aan een bevolkingsgroep andere zijn gespecialiseerde genootschappen. Echter het is niet mogelijk om alle genootschappen te vinden in openbare bronnen.

³³ Fanthorpe, R., *Sierra Leone: the influence of the secret societies*, augustus 2007, p. 8-9; Zwernemann, J., *Die Westatlantische Provinz*, 1979, p. 455

belangrijk om het ambt van lokale *chief* te kunnen vervullen of om een baan bij de overheid te kunnen krijgen, ook als vrouw.³⁴ In 2019 heeft de regering bekend gemaakt dat het verboden is om een persoon te discrimineren omdat deze geen lid zou zijn van een genootschap.³⁵ Lidmaatschap van een genootschap in Sierra Leone is in principe tot aan de dood.³⁶

Om toegelaten te worden tot een genootschap vindt er een verplichte initiatierite plaats. Begin 2018 werd er tijdens de aanloop naar verschillende verkiezingen³⁷ een tijdelijk (algeheel) verbod op initiatieriten ingesteld door de regering. Voor de vrouwengenootschappen hield dit in dat er o.a. voorlopig geen besnijdenissen meer mochten worden uitgevoerd.³⁸ Op 21 januari 2019 werd er weer een tijdelijk verbod op alle initiatieriten ingesteld na een toename van politiek geweld m.b.t. manneninitiaties, het verbod gold echter ook voor de vrouwengenootschappen.³⁹ De overheid besloot, na veel ophef, initiatieriten weer toe te staan maar alleen in de maanden oktober tot en met december. Medio 2019 bleek echter dat de initiatieriten weer volop plaats vonden.⁴⁰ De inwijding in een genootschap vindt meestal plaats als er geen school is, bijvoorbeeld aan het einde van het schooljaar.⁴¹

2.1

De Poro

Het Poro-genootschap in Sierra Leone is een genootschap dat bij een aantal bevolkingsgroepen actief⁴² is maar het is het meest nadrukkelijk aanwezig binnen de Mende-bevolkingsgroepen - met uitzondering van de Kpa-Mende^{43,44} De Poro is niet aan religieuze groepen verbonden, het wordt door zowel moslims als een aantal christelijke groeperingen getolereerd en zelfs aangehangen. Een priester gaf tijdens een interview aan dat "als je gehoord wilde worden" je wel lid moest zijn van de Poro anders heb je binnen de gemeenschap niks te vertellen.⁴⁵

In Sierra Leone is het niet makkelijk om naar een hoge politieke positie te stijgen zonder eerst lid te worden van de Poro.⁴⁶ Bij de Mende moet een persoon lid zijn van de Poro om gekozen te kunnen worden tot lokale gemeenschapsleider, bij de Temne is dit geen vereiste.⁴⁷ Veel van de politici in de regering zijn zelf lid van een genootschap en zijn vaak via steun van dit genootschap in de functie terecht gekomen.⁴⁸

³⁴ AFP, *Les sociétés secrètes de la Sierra Leone marquent les corps et les esprits*, 4 augustus 2019; Bosire, Obara Tom, *The Bondo secret society*, 2012, p. 143

³⁵ Le Monde, *Les sociétés secrètes peinent à renoncer à l'excision en Sierra Leone*, 5 augustus 2019; AFP, *Les sociétés secrètes de la Sierra Leone marquent les corps et les esprits*, 4 augustus 2019

³⁶ Martin, Aurora Martin, et al, *The role of secret societies in the conservation of sacred forests in Sierra Leone*, 2011, p. 47

³⁷ Presidents-, parlaments- en locale verkiezingen

³⁸ Devi, Sharmila, *FGM in Sierra Leone*, 3 februari 2018, p. 415; Concord Times, *Global Day against FGM*, 6 februari 2018

³⁹ Reuters, *Sierra Leone bans FGM in clampdown on secret societies*, 25 januari 2019; Le Monde, *Les sociétés secrètes peinent à renoncer à l'excision en Sierra Leone*, 5 augustus 2019

⁴⁰ Le Monde, *Les sociétés secrètes peinent à renoncer à l'excision en Sierra Leone*, 5 augustus 2019

⁴¹ AFP, *Les sociétés secrètes de la Sierra Leone marquent les corps et les esprits*, 4 augustus 2019

⁴² Voor een uitgebreid overzicht bij welke bevolkingsgroepen de Poro in Sierra Leone actief is zie het BLT-rapport: *De Poro - Een "geheim" genootschap voor mannen*, september 2014

⁴³ Bij de Kpa-Mende in centraal-Sierra Leone is het Wunde-genootschap het leidend genootschap. Bron: Fanthorpe, R., *Sierra Leone: the influence of the secret societies*, augustus 2007, p. 8

⁴⁴ University of Iowa Stanley Museum of Art, *Art & life in Africa: Mende*, 2012; Fanthorpe, R., *Sierra Leone: the influence of the secret societies*, augustus 2007, p. 8-9; Encyclopaedia Britannica, *Mende*, 21 december 2017

⁴⁵ UNICEF Sierra Leone, *Patterns of Female Genital Mutilation/Cutting in Sierra Leone*, april 2008, p. 26

⁴⁶ Encyclopaedia Britannica, *Mende*, 21 december 2017; Bosire, Obara Tom, *The Bondo secret society*, 2012, p. 143; Sierra Express Media, *Teenagers Flee Forceful Initiation Into Secret Society*, 26 maart 2021

⁴⁷ Encyclopaedia Britannica, *Mende*, 21 december 2017 en *Temne*, 16 september 2019

⁴⁸ Bosire, Obara Tom, *The Bondo secret society*, 2012, p. 143

Er zijn berichten te vinden dat diverse Poro-genootschappen tot gedwongen initiatie overgaan.⁴⁹ Het zou geen zin hebben om je te proberen te onttrekken aan gedwongen initiatie en hier een klacht over in te dienen omdat een groot deel van de mannelijke bevolking, waaronder rechters en lokale *chiefs*, lid zijn van de Poro.⁵⁰

2.2

De Bondo

Het belangrijkste vrouwengenootschap (Bondo/Bundu/Sande) komt in het hele land en onder alle bevolkingsgroepen voor, behalve bij de Krio.⁵¹ 90% van de vrouwen zou lid zijn van een Bondo-genootschap.⁵²

De diverse Bondo genootschappen hebben allemaal een eigen leider/hoofd van het genootschap. Hieronder is een overzicht weergegeven van de naam voor de diverse vrouwen (Bondo)-genootschappen, bij verschillende etnische groepen in hun eigen taal⁵³:

Etnische groep	Naam Genootschap	Hoofd van genootschap
Fula	Baytee	Barajelli
Limba	Bondo	Baregba
Loko	Bondona	Digba/Ligba
Mende	Sande	Sokonday/Sowei*/Majo/Digba
Susu	Guhngiri/Ganyee	Joangojeri/Yongoyelie
Temne	Bondo	Digba
Kono	Sandeneh	Soko
Kissi	Fangabondo	Sokonoh

* De term 'sowei' wordt tegenwoordig veelal door alle etnische groepen gebruikt om de besnijdstster, de verantwoordelijke voor de bush en de initiatieceremonie, aan te duiden. De term 'Bondo' wordt meestal in de literatuur/bronnen gebruikt om in het algemeen een vrouwengenootschap aan te duiden, van welke etnische groep dan ook.

Voor vrouwen houdt initiatie in de Bondo het verplicht ondergaan van besnijdenis in. Als een meisje in een dorp of gemeenschap de juiste leeftijd heeft bereikt om ingewijd te worden zal de besnijdstster van het genootschap, een belangrijke positie binnen het genootschap, de familie van het meisje bezoeken en aangeven wanneer een eerstvolgende initiatieceremonie zal plaatsvinden.⁵⁴

Inwijding in het genootschap gaat meestal gepaard met een besnijdenis en het komt ook voor dat meisjes gedwongen worden deel te nemen aan het proces. Echter op initiatief van een Zwitserse hulpverlener is in de noordelijke regio's Tonkolili en Port Loko een nieuw initiatieritueel bedacht waarbij meisjes door de

⁴⁹ US DoS, *2019 Report on International Religious Freedom – Sierra Leone*, 10 juni 2020; Sierra Express Media, *Teenagers Flee Forceful Initiation Into Secret Society*, 26 maart 2021

⁵⁰ Ngambouk V talis Pemunta en Tabi Chama-James Tabenyang, *Cultural power, ritual symbolism and human rights violations in Sierra Leone*, 2017, p. 6; Sierra Express Media, *Teenagers Flee Forceful Initiation Into Secret Society*, 26 maart 2021; Canada, IRB, *Sierra Leone: Information on the Poro Society*, 18 september 2017

⁵¹ Ngambouk V talis Pemunta en Tabi Chama-James Tabenyang, *Cultural power, ritual symbolism and human rights violations in Sierra Leone*, 2017, p. 15

⁵² Boyle, Elizabeth Heger *Female Genital Cutting: Cultural Conflict in the Global Community* 2002 Baltimore: Johns Hopkins University Press.

⁵³ Bjälkander, Owolabi et al, *Female Genital Mutilation in Sierra Leone: who are the decision makers?*, p. 121; 28 Too Many, *Country profile: FGM in Sierra Leone*, juni 2014 (update October 2018), p. 21-22

⁵⁴ Bjälkander, Owolabi et al, *Female Genital Mutilation in Sierra Leone: who are the decision makers?*, december 2012, p. 120

sowei officieel worden geïnitieerd in de Bondo zonder dat de meisjes besneden worden. Niet iedereen in de regio's is blij met deze verandering; sommigen vinden het respectloos omdat een traditie wordt doorbroken.⁵⁵

Er bestaat een ernstig stigma tegen niet-geïnitieerde vrouwen in Sierra Leone. Alle etnische groepen hebben pejoratieve termen voor onbesneden vrouwen, die meestal 'dwaas', 'kinderachtig', 'dom' of 'onzuiver' betekenen. Alle vrouwenbijeenkomsten in een dorp staan onder auspiciën van de Bondo. Nieuws en informatie, zoals nieuwe initiatieven op het gebied van kindergezondheid, worden alleen gedeeld met leden, dus er zijn andere belangrijke nadelen indien een vrouw geen lid is van het vrouwengenootschap.⁵⁶ In sommige gemeenschappen worden vrouwen en meisjes die niet besneden zijn uitgesloten van bepaalde gemeenschapsactiviteiten.⁵⁷

Non-conformiteit in sterke 'Bondo-gemeenschappen' kan voor een meisje/jonge vrouw leiden tot problemen bij het vinden van een echtgenoot, schaamte, stigmatisering en verlies van sociale status, eer en bescherming.⁵⁸ Meisjes die zich niet laten besnijden worden onder druk gezet door hun omgeving.⁵⁹ Volgens een bron zouden meisjes of vrouwen die geen besnijdenis willen ondergaan in sommige gevallen ontvoerd worden om alsnog tegen hun wil te worden besneden.⁶⁰

De Bondo-genootschappen genieten sterke steun van politici en dit heeft (nadelige) invloed gehad op de inspanningen van ngo's om besnijdenis in Sierra Leone te verbieden. Dit wordt ook bemoeilijkt door het feit dat voor veel vrouwen lidmaatschap van de Bondo wordt gezien als een middel om mannelijke dominantie te weerstaan, om zelf invloed uit te kunnen oefenen.⁶¹ De enige momenten dat de Bondo een verbod krijgt opgelegd voor het uitvoeren van besnijdenissen is als dit voor de overheid niet te ontlopen valt; en dan gaat het altijd slechts om een tijdelijk verbod. Zo moest de Bondo stoppen met het initiëren van meisjes tijdens de ebola uitbraak. En kreeg het in maart 2018 een verbod opgelegd in de aanloop naar de verkiezingen om te voorkomen dat politici stemmen kochten door het betalen voor de initiaties.⁶²

2.2.1

Soweis

Een *sowei* (= besnijdstster) heeft binnen een vrouwengenootschap een belangrijke functie omdat de *sowei* de persoon is die meisjes besnijdt en dus onder andere verantwoordelijk is voor de inkomsten van het genootschap en de gemeenschap. Besnijdenissen leveren veel geld op voor de genootschappen en het geld wordt gedeeld met de *chiefs* van het dorp, de gemeenschap. Op politiek niveau zijn *soweis* de schakel tussen gemeenschappen en de centrale overheid. Zij hebben ook veel invloed op het stemgedrag van vrouwen.⁶³ De *sowei* adviseert ook vaak

⁵⁵ Le Monde, *Les sociétés secrètes peinent à renoncer à l'excision en Sierra Leone*, 5 augustus 2019; 28 Too Many, *Country profile: FGM in Sierra Leone*, juni 2014 (update October 2018), p. 3

⁵⁶ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Sierra Leone*, juni 2014 (update October 2018), p. 22

⁵⁷ Equality Now, *Sierra Leone: Enact a comprehensive anti-FGM law*, 3 juli 2019

⁵⁸ 28 Too Many, *FGM and social norms*, juni 2019, p. 36

⁵⁹ Guardian (The), *Sierra Leone's secret FGM societies spread silent fear and sleepless nights*, 24 augustus 2015

⁶⁰ Equality Now, *Sierra Leone: Enact a comprehensive anti-FGM law*, 3 juli 2019

⁶¹ UNICEF, *Sierra Leone multiple indicator cluster survey 2017*, 22 augustus 2018, p. 260

⁶² LSE, *Dissecting the link between Female Genital Mutilation and politics in Sierra Leone*, 3 mei 2019; Devi, Sharmila, *FGM in Sierra Leone*, p. 415

⁶³ Ngambouk Vitalis Pemunta en Tabi Chama-James Tabenyang, *Cultural power, ritual symbolism and human rights violations in Sierra Leone*, 2017, p. 8-9; LSE, *Dissecting the link between Female Genital Mutilation and politics in Sierra Leone*, 3 mei 2019; Ibrahim, Aisha Fofana, *The Bondo Society as a Political Tool*, 2019

de lokale chief op het gebied van vrouwenaangelegenheden, treedt op als bemiddelaar tussen de chief en vrouwen die zich niet gedragen, enzovoort.⁶⁴

Vroeger was de rol van soweï bestemd voor oudere vrouwen (40+) maar tegenwoordig kan elke vrouw zich opgeven om opgeleid te worden tot soweï.⁶⁵ Volgens de Bondo wordt van een soweï verwacht dat zij twee tot drie jaar een intensieve training volgt in het uitvoeren van besnijdenissen en het aanbrengen van medicinale geneesmiddelen.⁶⁶ Voor een groot aantal vrouwen is besnijdenis hun bron van inkomsten.⁶⁷ Bondo-initiaties zijn voor veel vrouwen die veelal verder geen opleiding hebben, en dus geen kans op een (goed) betaalde baan de enige vorm om geld en andere goederen (veel soweï's ontvangen bijvoorbeeld ook etenswaren) te ontvangen.⁶⁸

2.3 Overige genootschappen

Agugu – een geheim genootschap dat afkomstig is uit Nigeria waar deze door de Yoruba-bevolkingsgroep is opgericht.⁶⁹ De Agugu-genootschappen zijn te vinden in Freetown waar zowel Krio als andere etnische groeperingen lid kunnen zijn maar zij moeten wel aan bepaalde voorwaarden voldoen. Het heeft de naam elitair te zijn. De leden gebruiken een versie van de (Nigeriaanse) Yoruba-taal in zowel geheime als niet-geheime maatschappelijke activiteiten.⁷⁰

Geledes (Gehlehdehs) / Otas – Volgens een bron zouden de Geledes-genootschappen, net zoals de Agugu, hun oorsprong hebben bij de Yoruba in Nigeria.⁷¹

In een opsomming van genootschappen in een krantenartikel uit 2012 waren er toen in Freetown een aantal Geledes/Ota-genootschappen actief.⁷²

*Gbangbani / Gbangbe / Kpangbani*⁷³ – dit is het belangrijkste mannengenootschap onder de Limba-, Kuranko- (zij noemen het Gbangbe⁷⁴) en Loko-bevolkingsgroepen in het noordoosten van Sierra Leone.⁷⁵ De verschillende genootschappen opereren zelfstandig op dorpsniveau maar werken wel onderling samen. Leiders van de genootschappen zijn meestal mannen van middelbare leeftijd, zelden oude mannen.⁷⁶ Zij houden hun ceremonies, net als de Poro, op een speciale plaats buiten de gemeenschap, meestal rondom een boom.⁷⁷ Een belangrijke voorwaarde voor inwijding in het genootschap is dat het individu moet

⁶⁴ Ibrahim, Aisha Fofana, *The Bondo Society as a Political Tool*, 2019

⁶⁵ Ngambouk V talis Pemunta en Tabi Chama-James Tabenyang, *Cultural power, ritual symbolism and human rights violations in Sierra Leone*, 2017, p. 8

⁶⁶ Ibrahim, Aisha Fofana, *The Bondo Society as a Political Tool*, 2019

⁶⁷ Devi, Sharmila, *FGM in Sierra Leone*, 3 februari 2018, p. 415

⁶⁸ Ngambouk V talis Pemunta en Tabi Chama-James Tabenyang, *Cultural power, ritual symbolism and human rights violations in Sierra Leone*, 2017, p. 8

⁶⁹ Anderson, Samuel Mark, *Letting the mask slip: The shameless fame of Sierra Leone's Gongoli*, 2018; King, Nathaniel, *Freetown's Yoruba-modelled secret societies as Transnational and Transethnic Mechanisms for Social Integration*, 2016, p. 59

⁷⁰ King, Nathaniel, *Freetown's Yoruba-modelled secret societies as Transnational and Transethnic Mechanisms for Social Integration*, 2016, p. 59, 61

⁷¹ Anderson, Samuel Mark, *Letting the mask slip: The shameless fame of Sierra Leone's Gongoli*, 2018

⁷² Awoko, *Are we Serious about National Prayers and Fasting?*, 23 januari 2012

⁷³ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Sierra Leone*, juni 2014 (update October 2018), p. 29

⁷⁴ Hart, W., *Woodcarvings of the Limba of Sierra Leone*, 1989, p. 50

⁷⁵ Fanthorpe, R., *Sierra Leone: the influence of the secret societies*, augustus 2007, p. 8-9; Martin, Aurora Martin, et al, *The role of secret societies in the conservation of sacred forests in Sierra Leone*, 2011, p. 47; Hart, W., *Woodcarvings of the Limba of Sierra Leone*, 1989, p. 50

⁷⁶ Ottenberg, Simon, *Male & female societies among the Bafodea Limba of Northern Sierra Leone*, 1994, p. 366

⁷⁷ Martin, Aurora Martin, et al, *The role of secret societies in the conservation of sacred forests in Sierra Leone*, 2011, p. 48; Hart, W., *Woodcarvings of the Limba of Sierra Leone*, 1989, p. 50

zijn besneden. Het kandidaat-lid wordt onderworpen aan een aantal proeven om zijn uithoudingsvermogen te testen en te bepalen of hij aan de juiste voorwaarden voldoet om lid te worden.⁷⁸

De Gbange van de Kuranko zou slechts een keer per jaar actief zijn.⁷⁹

Humoi (Humui) – een vrouwengenootschap dat gelieerd is aan de Bondo-genootschappen. Het reguleert seksueel gedrag – zo verbiedt het bijvoorbeeld een relatie tussen verwanten.⁸⁰ Ook zouden de leden ziektes en aandoeningen genezen, met name seksueel gerelateerde ziektes.⁸¹ Aan het hoofd staat een vrouw die deze functie erft via de patrilineaire lijn.⁸² Haar titel is *kewa*. Vrouwen die lid zijn van de Humoi mogen niet ook lid zijn of worden van andere genootschappen.⁸³

Hunting/Hunters⁸⁴ Society – actief in Freetown.⁸⁵ Het genootschap zou naar Freetown zijn gebracht door bevrijde slaven uit Nigeria. Alle etnische groepen mogen lid worden.⁸⁶ De leden gebruiken een versie van de (Nigeriaanse) Yorubataal in zowel geheime als niet-geheime maatschappelijke activiteiten.⁸⁷ Volgens een opsomming van genootschappen in een krantenartikel uit 2012 waren er toen in Freetown veel 'Hunting Societies' actief.⁸⁸

Kome – een geheim genootschap van de Kuranko. Het genootschap zou slechts een keer per jaar actief zijn.⁸⁹

Njaye(i) - een geheim genootschap te vinden bij de Mende en gespecialiseerd in het gebruik van medicijnen. De Njaye- en de Yassi-genootschappen van de Sherbro-etnische groep zijn nauw aan elkaar verbonden en hebben veel gemeen met elkaar.⁹⁰ Zowel mannen als vrouwen zijn lid van het genootschap. Om lid te worden moet een persoon eerst lid zijn van of de Poro of de Bondo.⁹¹ Het lidmaatschap is slechts beschikbaar voor een kleine groep. De kennis van medicijnen wordt geërfd via de vader. Het genootschap komt niet veelvuldig en/of overal voor in het land.⁹² Aan het hoofd van het genootschap staat of alleen een vrouw, of een vrouw en een man (co-leiders). Net als bij de Humoi wordt het leiderschap van het genootschap geërfd. Het vrouwelijke hoofd van het genootschap draagt de titel *ya mama*.⁹³ Volgens een andere bron zijn er verschillende benamingen voor het vrouwelijke hoofd van het genootschap: *mamba*, *magba*, *kambe* en *senga*. Bij de meeste genootschappen is *mamba* de

⁷⁸ Magbaily Fyke, C., *Limba*, 1984, p. 444-445

⁷⁹ Coulter, Chris, *Reflections from the field*, 2005, p. 436

⁸⁰ Ngambouk Vitalis Pemunta en Tabi Chama-James Tabenyang, *Cultural power, ritual symbolism and human rights violations in Sierra Leone*, 2017, p. 8; Hart, W.A., *Sculptures of the Njaye Society among the Mende*, juli 1993, p.

⁸¹ Day Lynda, *Gender and power in Sierra Leone*, 2012, p. 20

⁸² Ngambouk Vitalis Pemunta en Tabi Chama-James Tabenyang, *Cultural power, ritual symbolism and human rights violations in Sierra Leone*, 2017, p. 8

⁸³ Day Lynda, *Gender and power in Sierra Leone*, 2012, p. 20

⁸⁴ King, Nathaniel, *Freetown's Yoruba-modelled secret societies as Transnational and Transethnic Mechanisms for Social Integration*, 2016, p. 61

⁸⁵ ACLED, *When emerging democracies breed violence*, december 2020, p. 16

⁸⁶ Sierra Leone Her tage, *Hunting Society Head*, z.d.

⁸⁷ King, Nathaniel, *Freetown's Yoruba-modelled secret societies as Transnational and Transethnic Mechanisms for Social Integration*, 2016, p. 59

⁸⁸ Awoko, *Are we Serious about National Prayers and Fasting?*, 23 januari 2012

⁸⁹ Coulter, Chris, *Reflections from the field*, 2005, p. 436

⁹⁰ Day Lynda, *Gender and power in Sierra Leone*, 2012, p. 20-21; Hart, W.A., *Sculptures of the Njaye Society among the Mende*, juli 1993, p. 49

⁹¹ Little, Kenneth, *The political function of the Poro, Part I*, October 1965, p. 349; Day Lynda, *Gender and power in Sierra Leone*, 2012, p. 20-21

⁹² Hart, W.A., *Sculptures of the Njaye Society among the Mende*, juli 1993, p. 49

⁹³ Day Lynda, *Gender and power in Sierra Leone*, 2012, p. 20-21

leider en wordt haar vertegenwoordiger *magba* genoemd. De mannelijke leider wordt *lomba* genoemd.⁹⁴

Het genootschap kent een initiatierite en bepaalde kennis is geheim voor niet-geïnitieerden.⁹⁵

Odelay/Odehlay – Het Odelay genootschap werd begin jaren vijftig opgericht door personen (arme mannen, arme vrouwen en jongeren) die geen lid konden worden van de elitaire Agugu- en Hunters-genootschappen. De genootschappen zijn te vinden in Freetown en in de grotere steden en zijn nog steeds opvang voor personen die door de Agugu of Hunters zijn afgewezen.⁹⁶ Om lid te worden dien je een verzoek in bij het genootschap.⁹⁷ Het genootschap is niet aan een etniciteit gebonden.⁹⁸ De leden gebruiken een versie van de (Nigeriaanse) Yoruba-taal in zowel geheime als niet-geheime maatschappelijke activiteiten.⁹⁹ Volgens een opsomming van genootschappen in een krantenartikel uit 2012 waren er toen in Freetown een aantal Odelay-genootschappen actief.¹⁰⁰ Een andere bron meldt dat er meer er dan 150 Odelay-genootschappen zijn.

Ojeh/Oje Society – een genootschap die onder alle etnische groepen van Sierra Leone voorkomt.¹⁰¹ Het genootschap zou een tak van de Agugu zijn volgens een bron.¹⁰² Een andere bron meldt dat Ojeh zou voortkomen uit een verbastering van de Yoruba-naam van het genootschap: Egungun dat egugu of agoogoo werd om als Ojeh te eindigen.¹⁰³ Het is een voornamelijk mannengenootschap. De rol van de vrouwen binnen het genootschap zou gelimiteerd zijn tot het geven van muziekvoorstellingen en het bereiden van voedsel.¹⁰⁴ Wie lid wil worden moet een verzoek indienen bij het genootschap. Initiatie in het genootschap gebeurt zonder dat de persoon een besnijdenis hoeft te ondergaan. Het genootschap wordt tegenwoordig gezien als meer een elitaire sociale club dan een echt genootschap.¹⁰⁵ De leider van het genootschap wordt *agba* genoemd.¹⁰⁶ Leden spreken onderling Yoruba, een taal afkomstig uit Nigeria het land waar dit genootschap oorspronkelijk uit afkomstig zou zijn.¹⁰⁷ Volgens een opsomming van genootschappen in een krantenartikel uit 2012 waren er toen in Freetown veel 'Ojeh Societies' actief.¹⁰⁸

Ragbenle – een Temne-genootschap dat te vinden is in het westelijk deel van het Temne-sprekend gebied. Het genootschap is verantwoordelijk voor de benoeming van de lokale *chiefs* in dat deel van het land.¹⁰⁹ Het genootschap zou daarnaast ook verantwoordelijk zijn voor het genezen van bepaalde ziektes en voor het laten

⁹⁴ Hart, W.A., *Sculptures of the Njaye Society among the Mende*, juli 1993, p. 49, 52

⁹⁵ Hart, W.A., *Sculptures of the Njaye Society among the Mende*, juli 1993, p. 49

⁹⁶ King, Nathaniel, *Freetown's Yoruba-modelled secret societies as Transnational and Transethnic Mechanisms for Social Integration*, 2016, p. 59, 60, 61

⁹⁷ Fanthorpe, R., *Sierra Leone: the influence of the secret societies*, augustus 2007, p. 9

⁹⁸ AFP, *Les sociétés secrètes de la Sierra Leone marquent les corps et les esprits*, 4 augustus 2019

⁹⁹ King, Nathaniel, *Freetown's Yoruba-modelled secret societies as Transnational and Transethnic Mechanisms for Social Integration*, 2016, p. 59

¹⁰⁰ Awoko, *Are we Serious about National Prayers and Fasting?*, 23 januari 2012

¹⁰¹ AFP, *Les sociétés secrètes de la Sierra Leone marquent les corps et les esprits*, 4 augustus 2019

¹⁰² Menard, A., *Poros Society, Migration and Political Incorporation on the Freetown Peninsula*, 2017, p. 47

¹⁰³ Sierra Leone Heritage, *Ojeh Society*, z.d.

¹⁰⁴ Davies, J.E., *The Church and the Secret Society Syndrome in Sierra Leone*, 2009; Cole, G.R., *The Krio of West Africa*, 2013, p. 41

¹⁰⁵ Fanthorpe, R., *Sierra Leone: the influence of the secret societies*, augustus 2007, p. 9

¹⁰⁶ Bruijne, Kars de, *Are Sierra Leone's gangs a new phenomenon?*, Mats Utas [Blog], 13 juli 2019

¹⁰⁷ Bruijne, Kars de, *Are Sierra Leone's gangs a new phenomenon?*, Mats Utas [Blog], 13 juli 2019; Fanthorpe, R., *Sierra Leone: the influence of the secret societies*, augustus 2007, p. 8-9

¹⁰⁸ Awoko, *Are we Serious about National Prayers and Fasting?*, 23 januari 2012

¹⁰⁹ Fanthorpe, R., *Sierra Leone: the influence of the secret societies*, augustus 2007, p. 9; Sierra Leone Heritage, *RaGbenle*, z.d.

groeien van gewassen.¹¹⁰ Vrouwen hebben samen met mannen belangrijke functies. De belangrijkste vrouw wordt *yenki* genoemd, de belangrijkste man *korgba*.¹¹¹

Ramena – een genootschap van de Temne¹¹² te vinden in een aantal oostelijke delen van Sierra Leone. Is o.a. verantwoordelijk voor het aanstellen van lokale chiefs in sommige Temne-gebieden.¹¹³

Sageree / Segere – een geheim vrouwengenootschap van de Kuranko. Voeren ook een initiatierite uit, deze wordt *dimisu biriye* genoemd.¹¹⁴ Een jaar voor de rite wordt al gestart met de voorbereidingen daarvoor want er moet genoeg eten zijn voor iedereen, waaronder de gasten. De meisjes die geïnitieerd worden beginnen zeven maanden voor de officiële initiatierite met het leren van wat zij moeten doen tijdens de rite. De rite begint met afzondering in de bush en besnijdenis.¹¹⁵ Tijdens de initiatie moeten alle mannen en niet-geïnitieerde vrouwen binnen blijven.¹¹⁶

Thoma – het Thoma-genootschap van de Sherbro laat zowel mannen als vrouwen toe.¹¹⁷ Beiden hebben een gedeelde verantwoordelijkheid het land (=grond) zuiver te houden.¹¹⁸ Het genootschap heeft lokale afdelingen met een eigen hiërarchie geleid door lokale inwoners.¹¹⁹ Het hoofd van het plaatselijke genootschap, *gbana bom* genoemd, is een man. Tijdens de door hem geleide initiatierite gaat hij gekleed in vrouwenkleren.¹²⁰ Als lid van de Thoma is het verboden om van andere genootschappen lid te zijn. De Thoma hebben initiatierites waaraan zowel jongens als meisjes deelnemen. Zij worden in paren opgedeeld en als 'man en vrouw' behandeld. Dit echter alleen tijdens de initiatie in het genootschap, in het 'echte' leven kunnen ze trouwen met iemand anders.¹²¹

Wunde/Wonde – een mannengenootschap van de Kpa-Mende gespecialiseerd in gevechtstraining (*martial training*). Het is vooral actief in het centrale deel van Sierra Leone.¹²² Volgens een andere bron zou het niet meer de focus leggen op gevechtstechnieken maar richt het zich nu meer op dans.¹²³ Ondanks dat er gesteld wordt dat het een mannengenootschap zou zijn zou er ook een bepaalde specifieke functie in het genootschap door een vrouw worden vervuld.¹²⁴

Yassi (Yasi/Yase) - een genootschap te vinden bij de Sherbro (ook wel Bullom genoemd) gespecialiseerd in het gebruik van medicijnen. De Njaye van de Mende

¹¹⁰ Encyclopaedia Britannica, *Temne*, 16 september 2019

¹¹¹ Day Lynda, *Gender and power in Sierra Leone*, 2012, p. 21

¹¹² Fanthorpe, R., *Sierra Leone: the influence of the secret societies*, augustus 2007, p. 9; Little, Kenneth, *The political function of the Poro*, part II, 1966, p. 69

¹¹³ Fanthorpe, R., *Sierra Leone: the influence of the secret societies*, augustus 2007, p. 9; Hart, W. A., *Aron Arabai: The Temne Mask of Chieftaincy*, 1989, p. 42

¹¹⁴ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Sierra Leone*, juni 2014 (update October 2018), p. 29; Coulter, Chris, *Reflections from the field*, 2005, p. 432

¹¹⁵ Coulter, Chris, *Reflections from the field*, 2005, p. 432

¹¹⁶ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Sierra Leone*, juni 2014 (update October 2018), p. 29

¹¹⁷ Day Lynda, *Gender and power in Sierra Leone*, 2012, p. 21; MacCormack, Carole P., *Art and Symbolism in Thoma Ritual among the Sherbro, Sierra Leone*, 1980, p. 153; Sierra Leone Heritage, *Thoma*, z.d.

¹¹⁸ Day Lynda, *Gender and power in Sierra Leone*, 2012, p. 21

¹¹⁹ MacCormack, Carole P., *Art and Symbolism in Thoma Ritual among the Sherbro, Sierra Leone*, 1980, p. 152

¹²⁰ Day Lynda, *Gender and power in Sierra Leone*, 2012, p. 21

¹²¹ MacCormack, Carole P., *Art and Symbolism in Thoma Ritual among the Sherbro, Sierra Leone*, 1980, p. 153

¹²² Fanthorpe, R., *Sierra Leone: the influence of the secret societies*, augustus 2007, p. 8

¹²³ Day Lynda, *Gender and power in Sierra Leone*, 2012, p. 19

¹²⁴ Day Lynda, *Gender and power in Sierra Leone*, 2012, p. 20

en de Yassi zijn nauw gelinkt aan elkaar en hebben veel overeenkomsten.¹²⁵ Zowel mannen als vrouwen kunnen lid worden van het genootschap. Om lid te worden moet een persoon eerst lid zijn van of de Poro of de Bondo.¹²⁶ Het genootschap komt niet veelvuldig en/of overal voor in het land.¹²⁷ Aan het hoofd van het genootschap staat of een vrouw, deze heeft de titel *mama behku* of *ya mama*, of een man.¹²⁸ De mannelijke leider heeft de titel *romba* of *ba romba*.¹²⁹

¹²⁵ Day Lynda, *Gender and power in Sierra Leone*, 2012, p. 20-21; Hart, W.A., *Sculptures of the Njaye Society among the Mende*, juli 1993, p. 49

¹²⁶ Little, Kenneth, *The political function of the Poro, Part I*, October 1965, p. 349; Day Lynda, *Gender and power in Sierra Leone*, 2012, p. 20-21

¹²⁷ Hart, W.A., *Sculptures of the Njaye Society among the Mende*, juli 1993, p. 49

¹²⁸ Day Lynda, *Gender and power in Sierra Leone*, 2012, p. 20-21

¹²⁹ Hart, W.A., *Sculptures of the Njaye Society among the Mende*, juli 1993, p. 49

3 Lijst van gebruikte bronnen

28 Too Many:

- *Country profile: FGM in Sierra Leone*, juni 2014 (updated October 2018) ([https://www.28toomany.org/static/media/uploads/Country%20Images/PDF/sierra_leone_country_profile_v2_\(october_2018\).pdf](https://www.28toomany.org/static/media/uploads/Country%20Images/PDF/sierra_leone_country_profile_v2_(october_2018).pdf)) geraadpleegd op 31-05-2019
- FGM and social norms, juni 2019 ([https://www.28toomany.org/static/media/uploads/Thematic Research and Resources/Social Norms/fgm_and_social_norms_report_v1_\(june_2019\).pdf](https://www.28toomany.org/static/media/uploads/Thematic Research and Resources/Social Norms/fgm_and_social_norms_report_v1_(june_2019).pdf)) geraadpleegd op 31-05-2019

ACLED, *When emerging democracies breed violence: Sierra Leone 20 years after the civil war*, december 2020 (https://acleddata.com/acleddatanew/wp-content/uploads/2020/12/Report_SierraLeone_ACLED_Clingendael_WANEP-SL_2020webpub.pdf) geraadpleegd op 19-05-2021

AFP (Agence France Presse):

- *Les sociétés secrètes de la Sierra Leone marquent les corps et les esprits*, 4 augustus 2019 (via LexisNexis) geraadpleegd op 19-05-2021
- *Sierra Leone bans initiation rites after deadly unrest*, 23 januari 2019 (via LexisNexis) geraadpleegd op 19-05-2021

Anderson, Samuel Mark, *Letting the mask slip: The shameless fame of Sierra Leone's Gongoli*, in: *Africa*, 88(4), 2018, pp. 718-743 (<https://www.cambridge.org/core/journals/africa/article/letting-the-mask-slip-the-shameless-fame-of-sierra-leones-gongoli/87F223D94C58E7138741105D18981B38>) geraadpleegd op 21-05-2021

Awoko, *Are we Serious about National Prayers and Fasting?*, 23 januari 2012 (<https://awokonewspaper.sl/are-we-serious-about-national-prayer-and-fasting/>) geraadpleegd op 19-05-2021

Bjälkander, Owolabi. Bailah Leigh, Grace Harman, Staffan Bergström en Lars Almroth, *Female Genital Mutilation in Sierra Leone: who are the decision makers?*, in: *African Journal of Reproductive Health*, december 2012, 16(4), p. 119-131 (<https://www.ajol.info/index.php/ajrh/article/view/83691>) geraadpleegd op 17-10-2019

Bosire, Obara Tom, *The Bondo secret society: female circumcision and the Sierra Leonean state*, PhD Thesis, University of Glasgow, 2012 (<http://theses.gla.ac.uk/3506/1/2012BosirePhD.pdf>) geraadpleegd op 12-05-2021

Boyle, Elizabeth Heger, *Female Genital Cutting: Cultural Conflict in the Global Community*, Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2002, geciteerd in: 28 Too Many: *Country profile: FGM in Sierra Leone*, juni 2014 (updated October 2018), p. 22

Bruijne, Kars de, *Are Sierra Leone's gangs a new phenomenon?*, Mats Utas [Blog], 13 juli 2019 (<http://matsutas.com/crime/are-sierra-leones-gangs-a-new-phenomenon-by-kars-de-bruijne/>) geraadpleegd op 19-05-2021

Canada, IRB, *Sierra Leone: Information on the Poro Society including rituals and initiation; ability to refuse initiation or leadership roles; availability of state protection (2015-July 2017)*, 18 september 2017 (<https://www.irb->

cissr.gc.ca/en/country-information/rir/Pages/index.aspx?doc=457213&pls=1)
geraadpleegd op 13-04-2021

Cole, G.R., *The Krio of West Africa: Islam, Culture, Creolization, and Colonialism in the Nineteenth Century*, Ohio University Press, Athens, Ohio: 2013, geciteerd in: EASO, The Ojeh/Oje society, 29 oktober 2018
(https://www.ecoi.net/en/file/local/1448965/1226_1541495929_sle-123.pdf)
geraadpleegd op 19-05-2021

Concord Times, *Global Day against FGM: 'FGM has medical and psychological complications on girls & women' –UN agencies*, 6 februari 2018
(<http://slconcordtimes.com/global-day-against-fgm-fgm-has-medical-and-psychological-complications-on-girls-women-un-agencies/>) geraadpleegd op 14-05-2021

Coulter, Chris, *Reflections from the field: a girl's initiation ceremony in Northern Sierra Leone*, 2005
([https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/47717997/Reflections from the field.pdf?1470127221=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DReflections from the field A Girls Initi.pdf&Expires=1622022542&Signature=TJs2S6gm0uG2k5LM-V7Gh0Woc0es2VvHLNvNXXYUhzTtVz3xFSMRtImLgV8bmJYokXgCUCgLMY~IAK16LhrHsNU5w4Da5tJhpnZzVzd2822Y-UK7U9Cc1QEH-b9DPT540MYc4jwKI37qNJZ6PO9ctqHw126uJ8W9qECMCL9JaSW2h~ax8G227vS-60n1A20M8UnZquCUezUNJNsuW2VI2ZAJ8ZOyxRBhTkBKVYRbRWudXR4eJPfqEhnp1sJLCyT6WmDIHiy6Fkx8lJgKVeFCKoLkEBEVNN3FGYhUiV1jKkm-JKXxE4-o2yUoKQgCR8SMBhKGD3Nt0j79O2NqREvg_&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA](https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/47717997/Reflections%20from%20the%20field.pdf?1470127221=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DReflections%20from%20the%20field%20A%20Girls%20Initiation.pdf&Expires=1622022542&Signature=TJs2S6gm0uG2k5LM-V7Gh0Woc0es2VvHLNvNXXYUhzTtVz3xFSMRtImLgV8bmJYokXgCUCgLMY~IAK16LhrHsNU5w4Da5tJhpnZzVzd2822Y-UK7U9Cc1QEH-b9DPT540MYc4jwKI37qNJZ6PO9ctqHw126uJ8W9qECMCL9JaSW2h~ax8G227vS-60n1A20M8UnZquCUezUNJNsuW2VI2ZAJ8ZOyxRBhTkBKVYRbRWudXR4eJPfqEhnp1sJLCyT6WmDIHiy6Fkx8lJgKVeFCKoLkEBEVNN3FGYhUiV1jKkm-JKXxE4-o2yUoKQgCR8SMBhKGD3Nt0j79O2NqREvg_&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA)) geraadpleegd op 26-05-2021

Davies, J.E., *The Church and the Secret Society Syndrome in Sierra Leone*, 2009, geciteerd in: EASO, The Ojeh/Oje society, 29 oktober 2018
(https://www.ecoi.net/en/file/local/1448965/1226_1541495929_sle-123.pdf)
geraadpleegd op 19-05-2021

Day, Lynda, *Gender and power in Sierra Leone: women chiefs of the last two centuries*, MacMillan, New York: 2012

Devi, Sharmila, *FGM in Sierra Leone*, In: The Lancet, Issue 10119, Vol. 391, 3 februari 2018
([https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(18\)30189-2/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(18)30189-2/fulltext)) geraadpleegd op 14-05-2021

Diagram Group, *Peoples of West Africa: Mende*, Facts on file Inc., New York: 1997, p. 80-81

EASO (European Asylum Support Office), The Ojeh/Oje society, 29 oktober 2018
(https://www.ecoi.net/en/file/local/1448965/1226_1541495929_sle-123.pdf)
geraadpleegd op 21-05-2021

Encyclopaedia Britannica:

- *African Art - Senufo*, 23 oktober 2020 (<https://www.britannica.com/art/African-art/Sculpture-and-associated-arts>) geraadpleegd op 12-05-2021
- *Kpelle*, 13 maart 2016 (<https://www.britannica.com/topic/Kpelle#ref71161>) geraadpleegd op 07-05-2021

- *Mende*, 21 december 2017 (<https://www.britannica.com/topic/Mende-people>) geraadpleegd op 07-05-2021
- *Temne*, 16 september 2019 (<https://www.britannica.com/topic/Temne>) geraadpleegd op 07-05-2021

Equality Now, *Sierra Leone: Enact a comprehensive anti-FGM law*, 3 juli 2019 (<https://www.equalitynow.org/sierra-leone-enact-a-comprehensive-anti-fgm-law>) geraadpleegd op 15-10-2019

Euractiv, *Plan International CEO: EU should be aware of 'secret societies' when fighting Ebola*, 3 maart 2015 (<https://www.euractiv.com/section/development-policy/interview/plan-international-ceo-eu-should-be-aware-of-secret-societies-when-fighting-ebola/>) geraadpleegd op 14-05-2021

Fanthorpe, R., *Sierra Leone: the influence of the secret societies, with special reference to female genital mutilation*, Writenet, augustus 2007 (<https://www.refworld.org/docid/46cee3152.html>) geraadpleegd op 12-05-2021

Fontaine, Jean La, *Initiation*, Penguin Books, Harmondsworth: 1985

Guardian (The), *Sierra Leone's secret FGM societies spread silent fear and sleepless nights*, 24 augustus 2015 (<https://www.theguardian.com/global-development/2015/aug/24/sierra-leone-female-genital-mutilation-soweis-secret-societies-fear>) geraadpleegd op 31-10-2019

Hart, W., *Woodcarvings of the Limba of Sierra Leone*, in: African Arts, Vol. 23, no. 1 (Nov. 1989), pp. 44-53 + 103 (https://www.researchgate.net/profile/William-Hart-10/publication/254923786_Woodcarving_of_the_Limba_of_Sierra_Leone/links/59ca55ea45851556e97dfdc/Woodcarving-of-the-Limba-of-Sierra-Leone.pdf) geraadpleegd op 26-05-2021

Hart, W. A., *Aron Arabai: The Temne Mask of Chieftaincy*, in: African Arts, Vol. 19, no. 2 (Febr. 1989), pp. 41-45+91 (https://www.researchgate.net/profile/William-Hart-10/publication/254922810_Aron_Arabai_The_Temne_Mask_of_Chieftaincy/links/59ca56f1aca272bb05076425/Aron-Arabai-The-Temne-Mask-of-Chieftaincy.pdf) geraadpleegd op 26-05-2021

Hart, W.A., *Sculptures of the Njaye Society among the Mende*, in: African Arts, Vol. 26, no. 3 (july 1993), pp. 46-53 (https://www.researchgate.net/publication/241890472_Sculptures_of_the_Njaye_Society_among_the_Mende) geraadpleegd op 25-05-2021

IBIS, *Building the future together: country strategy for IBIS in Liberia*, 18 april 2012 (http://91.102.90.189/old_backups_moved_here/heleverdeniskole-BACKUP/prod-backup/heleverdeniskole.cfg.backup-30-11-2016/files/PDF%20global/Liberia%20PDF/ibis%20in%20liberia%20country%20strategy%202012-16.pdf) geraadpleegd op 21-05-2021

Ibrahim, Aisha Fofana, *The Bondo Society as a Political Tool: Examining Cultural Expertise in Sierra Leone from 1961 to 2018*, In: *Laws* 2019, 8 (3) (<https://doi.org/10.3390/laws8030017>) geraadpleegd op 16-10-2019

King, Nathaniel, *Freetown's Yoruba-modelled secret societies as Transnational and Transethnic Mechanisms for Social Integration*, Hoofdstuk 3, in: *The Upper Guinea Coast in global perspective*, Knörr, J. and Kohl (Eds.), Berghahn, New York; Oxford: 2016, pp. 58-73 (hoofdstuk te vinden via: https://www.berghahnbooks.com/downloads/OpenAccess/KnoerrUpper/KnoerrUpper_03.pdf) geraadpleegd op 21-05-2021

Le Monde, *Les sociétés secrètes peinent à renoncer à l'excision en Sierra Leone*, 5 augustus 2019 (https://www.lemonde.fr/afrique/article/2019/08/05/en-sierra-leone-les-societes-secretes-peinent-a-renoncer-a-l-excision_5496670_3212.html) geraadpleegd op 14-05-2021

Little, Kenneth, *The political function of the Poro, Part I*, In: *Africa – journal of the International African Institute*, vol. 35, nr. 4 (October 1965), pp. 349-365

Little, Kenneth, *The political function of the Poro, part II*, In: *Africa – journal of the International African Institute*, vol. 36, nr. 1 (January 1966), pp. 62-72

LSE (London School of Economics), *Dissecting the link between Female Genital Mutilation and politics in Sierra Leone*, 3 mei 2019 (<https://blogs.lse.ac.uk/internationaldevelopment/2019/05/03/dissecting-the-link-between-female-genital-mutilation-and-politics-in-sierra-leone/>) geraadpleegd op 30-10-2019

MacCormack, Carole P., *Art and Symbolism in Thoma Ritual among the Sherbro, Sierra Leone*, In: *Ethnologische Zeitschrift Zürich*, 1980, pp. 151-161

Magbaily Fyke, C., *Limba*, in: *Muslim Peoples – a World ethnographic survey*, Greenwood press, Westport: 1984, p. 444-445

Martin, Aurora Martin, et al, *The role of secret societies in the conservation of sacred forests in Sierra Leone*, *Bois et Forêts des Tropiques*, 2011, no. 310 (4) (http://bft.cirad.fr/cd/BFT_310_43-55.pdf) geraadpleegd op 12-05-2021

Mazama, Ama:

- *Mende*, In: *Encyclopedia of African Religion*, SAGE Publications, Thousand Oaks: 2009, p. 422-423 (<http://kemetdevelopment.org/wp-content/uploads/2018/08/Asante-and-Mazama-Encyclopedia-of-African-religion.pdf>) geraadpleegd op 12-05-2021
- *Temne*, In: *Encyclopedia of African Religion*, SAGE Publications, Thousand Oaks: 2009, p. 653-654 (<http://kemetdevelopment.org/wp-content/uploads/2018/08/Asante-and-Mazama-Encyclopedia-of-African-religion.pdf>) geraadpleegd op 12-05-2021

Menard, A., *Poro Society, Migration and Political Incorporation on the Freetown Peninsula, Sierra Leone*, in: *Politics and Policies in Upper Guinea Coast Societies: Change and Continuity*, Højbjerg, K. et al (eds.), Palgrave Macmillan, New York: 2017, geciteerd in: EASO, *The Ojeh/Oje society*, 29 oktober 2018

Okay Africa, *This documentary shows Sierra Leone's Deep Debul Parade Tradition*, 29 april 2016 (<https://www.okayafrica.com/documentary-sierra-leone-debul-parade/>) geraadpleegd op 25-05-2021

Ottenberg, Simon, *Male & female societies among the Bafodea Limba of Northern Sierra Leone*, in: *Religion in Africa: experience and expression*, 1994, pp. 363-387

Pemunta, Ngambouk Vitalis en Tabi Chama-James Tabenyang, *Cultural power, ritual symbolism and human rights violations in Sierra Leone*, In: Cogent Social Sciences (2017), 3 (<http://dx.doi.org/10.1080/23311886.2017.1295549>) geraadpleegd op 18-05-2021

Reuters:

- *Seeking to save money, Sierra Leone village gives up FGM*, 8 augustus 2019 (<https://www.reuters.com/article/us-leone-women-fgm/seeking-to-save-money-sierra-leone-village-gives-up-fgm-idUSKCN1UY0FE>) geraadpleegd op 11-10-2019
- *Sierra Leone bans FGM in clampdown on secret societies*, 25 januari 2019 (<https://www.reuters.com/article/us-leone-women-fgm/sierra-leone-bans-fgm-in-clampdown-on-secret-societies-idUSKCN1PJ1WH>) geraadpleegd op 14-05-2021

Shepler, Susan, *The social and cultural context of child soldiering in Sierra Leone*, Paper Workshop Techniques of Violence in Civil War, PRIO (Peace Research Institute Oslo), Oslo, 20/21 augustus 2004 (https://www.researchgate.net/profile/Susan-Shepler/publication/235678865_The_Social_and_Cultural_Context_of_Child_Soldiering_in_Sierra_Leone/links/02bfe512a6dbf4ff7f000000/The-Social-and-Cultural-Context-of-Child-Soldiering-in-Sierra-Leone.pdf) geraadpleegd op 12-05-2021

Sierra Express Media, *Teenagers Flee Forceful Initiation Into Secret Society*, 26 maart 2021 (<https://sierraexpressmedia.com/?p=88547>) geraadpleegd op 19-05-2021

Sierra Leone Heritage:

- *Hunting Society Head*, z.d. (<http://www.sierraleoneheritage.org/item/SLNM.1968.07.03/hunting-society-head>) geraadpleegd op 21-05-2021
- *Ojeh Society*, z.d. (<http://www.sierraleoneheritage.org/glossary/ojeh-society>) geraadpleegd op 26-05-2021
- *RaGbenle*, z.d. (<http://www.sierraleoneheritage.org/glossary/raqbenle>) geraadpleegd op 26-05-2021
- *Thoma*, z.d. (<http://www.sierraleoneheritage.org/glossary/thoma>) geraadpleegd op 26-05-2021

UNICEF (United Nations Children's Fund), *Sierra Leone multiple indicator cluster survey 2017 – survey findings report*, 22 augustus 2018 (https://mics-surveys-prod.s3.amazonaws.com/MICS6/West%20and%20Central%20Africa/Sierra%20Leone/2017/Survey%20findings/Sierra%20Leone%202017%20MICS%20Survey%20Findings%20Report_English.pdf) geraadpleegd op 15-05-2019

UNICEF Sierra Leone, *Patterns of Female Genital Mutilation/Cutting in Sierra Leone*, april 2008 (<https://www.yumpu.com/en/document/read/22809326/patterns-of-female-genital-cutting-in-sierra-leone-unicef>) geraadpleegd op 12-05-2021

University of Iowa Stanley Museum of Art, *Art & life in Africa: Mende*, 2012 (<http://africa.uima.uiowa.edu/peoples/show/Mende>) geraadpleegd op 12-05-2021

UNMIL (UN Mission in Liberia), *An Assessment of Human Rights Issues Emanating from Traditional Practices in Liberia*, december 2015

(https://unmil.unmissions.org/sites/default/files/harmful_traditional_practices_final_-_18_dec_2015.pdf) geraadpleegd op 21-05-2021

US DoS (United States Department of State, *2019 Report on International Religious Freedom – Sierra Leone*, 10 juni 2020

(<https://www.state.gov/reports/2019-report-on-international-religious-freedom/sierra-leone/>) geraadpleegd op 14-05-2021

Zwernemann, J., *Die Westatlantische Provinz*, In: *Die Völker Afrikas und ihre traditionellen Kulturen*, Teil II: Ost-, West- und Nordafrika, Frans Steiner Verlag, Wiesbaden: 1979, p. 427-460